

կամ նահապետակոն կրօնքը, առանց հարկ համարելու բացատրելի զայս, որովհետև ամեն հին ժողովրդաց մէջ այլ նոյն և նման է աստուածապաշտութիւնն, քանի որ թիւրութիւն չէ մտած միջերնին. իսկ երբ խոտորին՝ իրարմէ այլ հեռանան հաւատով և պաշտամամբք։ և այն ատեն հարկ կ'ըլլայ առանձնակի քննել խօսիլ իւրարանչիւր ազգի վրայ։

Չայո չի սկսած՝ յիշեմք կրօնից և Հաւատոց իմաստի նման կամ մերձաւոր անուն մ'այլ ի լեզուիս, որ է Դաւանանք. այս այլ յոգնակի, թէ և զաւանուծիւն այլ կ'ըսուի. իմաստն յայտնէ աստիճանաբար ծագումն կամ հետեւանք ի Հաւատոց, որպէս նա ի կրօնից. սա առաջին զգացումն՝ կիրքն էր, այնոր մասաւոր կերպաւորութիւնն և ներկայումն՝ Հաւատքն, իսկ այսոր բացատրութիւնն բանիւ՝ Դաւանանքն։ Չեմք ուզեր բառիս քերականօրէն այլեւայլ ի մաստնբեր քննել, կամ աւելի քրիստոնէական կրօնից մէջ գործածուիլը. ինչպէս այլ ըլլայ՝ մեզի շատ հին կ'երեւի այս բառս այլ, և վերջի մասը թողլով՝ առաջինն կարծել կու տայ Հընդկաց և Արեւաց Տեառս, տեւադաս բառից զուգորդութիւնն, ինչպէս գտցէ և դէն և դից ազգակցութիւնն. թողլով և զայս գիտնագունից քննութեան, հարեւանցի յիշեմք և ի Պարսկականէն առ մեզ մտած Դեմ (Թ. Տին) և Քէշ կամ Կէշտ կրօնանիշ բառերն այլ, իրենց թողլով իրենց իմացածը։ — Յիշեմք նոյնպէս և զԱ-

դանդ, որ՝ սովորականէ դուրս և մոլար դաւանանք և վարդապետութիւն նշանակէ, թէ հեթանոսական թէ քրիստոնէական կրօնից մէջ. բայց գտցէ ի սկզբան ուղիղ կամ ընդունուած հաւատքն այլ նշանակէր, եթէ բառին առաջին և զխաւոր մասն՝ Աղ՝ համարեմք նոյնասկզբն Աղօքք, Աղերս, Աղալանք, այլ և Աղու, Աղանի, և այլն, բառից, որք ամենն այլ անոյշ իմաստ մի ընծայեն։ — Յիշեմք յետ այսոցիկ և Պաշտօն բառը, որ ըստ իմաստին՝ կու գայ յետ Հաւատոց, որոյ մտաւոր արտայայտութիւնն է Դաւանանքն, զգային և նիւթականն՝ Պաշտօնն. որոյ վրայ հարկ կ'ըլլայ խօսիլ յետ իւրաքանչիւր հաւատոց բացատրութեան. իսկ ծագումն բառին՝ ի բարգոլութիւնս մտեալ՝ առանձին Պաշտ չի գտուիր, թուի ի Պարսից մտեալ կամ հասարակ Հայոյն և նոցա. գտցէ անոնց Պիհէշտ բառն՝ որ արքայութեան պէս բան մի նշանակէ. յորմէ և Արտիպիհէշտ՝ հրէշտակապետի անուն, իրեւ վեհագոյն։ Գտցէ նկատելու արժանի համարուի և բառին ի մեր լեզուս Պա վանկով՝ յարկելի իմաստ տուող բառից կազմութիւնն. ինչպէս Պատարագ, Պատարձակ Պատիշ, Պաղատանք, Պագանեղ, Պատշաճ, և այլն։ Այս երկբայական և ոչ շատ կարեւոր բառից քննութիւնները յանձնելով երկայնամտաց՝ անցնինք առ ամենն կարեւորն որ է Աստուած։

Շարայարեյի

ՎԱՐՈՒ ԵՐ ԵԿԲԵՐ

Ըսաւ շիրիմը վարդիմ.

- Այժմ արտասուք՝ զորս առաւօտ կաթէ բեզ,
- Ծաղիկ սիրոյ, իմէ կ'ըմես։
- Եւ վարդը ըսաւ առ շիրիմ.
- Դու իմէ կ'ըմես՝ որ իմէ զլորի սըրըմթաց
- Ամռնմիւղ մէջ մըլտաբաց։

Պատասխանեց վարդը. — Ո՛վ մըթիմ դամբարամ, ձայն արտասուք կ'ըմես ի ստուեր սևաթոյր Յամպար ծաղկամ և հոտ մեղրի քաղցրաբոյր։ Կըրկնեց շիրիմ անդէմ. — Ծաղիկդ ողբական, Այժմ ամենայն հոգի՝ առ իս որ հասնի՝ Ձըլարթագեղ կ'ըմես հրեշտակ մի երկմի։

ՎԵՆՏՈՐ ՀԻԿՊՈՑ

Ներքին հայեր, — Տաղ ԼԱ,